

KAZA RAPORU -OLAY YERİ TUTANAĞIDIR-

Tarhan Gürhan

“Hep bir ihtimal için ölüp gitmiyor muyuz?”

M. E. Erdal Gürhan

I- Şiddetin Öfkeli Estetiği

Sanığa soruldu: “Şiddetin öfkeli estetiği ne demek?”

Sanık: “Arzu ölüme karşı durur, ölümden huzur, arzuda kargaşa vardır. İnsan derdidir. Suç, aşk ve köpek meselesi, sinema yoluyla derdinin üzerine düşünme vesilesidir.” dedi.

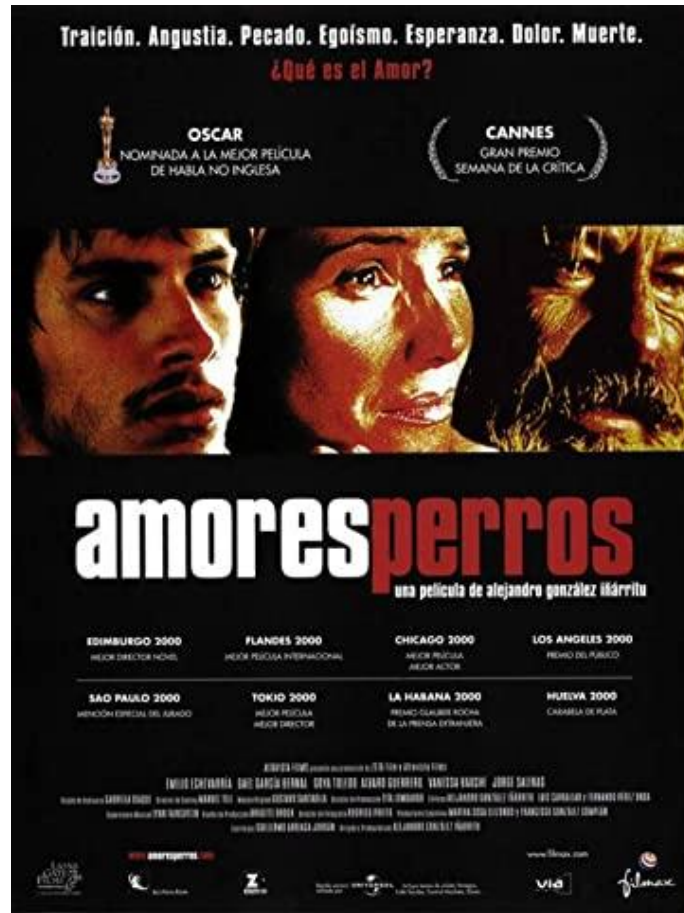
Şiddetin haritasını Meksika’dan başlayıp çiziyor **Iñárritu**. Tabii ki hemen bütün haritalar gibi kanla. Hiçbir film bu denli derin kanamadı bana göre. Ölmediğin için oluyor bunlar, ölsen olmayacaklar. Ölmeden yapılan acılı bir otopsi gibi film, şiddetin otopsisini, şiddetin estetiği... Hayal kırıklıklarıyla dolu... Karanlığın taneleri başlıyor...

II- Hayatta Kalma Biçimleri

2001’den beri defalarca bıkmadan seyrettiğim bu film bende takıntı haline geldi. Bağımlı olduğum için mi seyrettim, yoksa seyrettiğim için mi bağımlı oldum hâlâ meçhul. Gerçek olan film ve parça parça olmuş aşklar, köpekler ve insanlar... O kadar gerçek ki siz de seyrederken paramparça oluyorsunuz. Filmdeki parça tesirli bomba etkisi oradan geliyor. Acı sıradanlaşırsa, çılgınlığı da sıradanlaşır. İşte bu çılgınlığın adı: **Paramparça Aşklar Köpekler**. Üzerinden yirmi üç yıl geçse de eskimedi. Bazı öyküler unutulmuyor işte...

Filme giderken, bütün önyargılarımı evde bırakmıştım. Perdede o hızlı ve heyecanlı kaçma-kovalamacı sahnesinin sonundaki trafik kazası, filmin hem başı hem de sonuydu. İzleyince anladım. “Kaza, geliyorum der!?” bazen. Ne kokuyor burada?, dedim kendi kendime. Kan kokuyordu. Lokal anestezi gibi bir film. Seyrederken bizi bu dünyadan kat’i bir biçimde koparıyordu. Meksika da kanar, hem de öyle için için değil, oluk oluk diye düşündüm. Suçum buysa kabul ediyorum polis bey.

Gördüklerimizin aslı gördüklerimiz değildir, dedirten cinsten bir film. Sonra hep gördüm. Yeniden, yeniden... Hiç sıkılmadım. Bu filmi kaç defa izlediğimi bilmiyorum ama avucumun içi gibi bildiğimi biliyorum. Sayıya gelecek bir film değil zaten. İzleyenler bilir. Evimin salonunda 70x100 boyutlarında bir afişi asılı. Arkadaşlarım ne zaman “hadi film izleyelim” deseler *Amores Perros* dedim.

Başta dönsek, en başa... Olacakların en kötüsü oluyor. Basit bir trafik kazası bize üç derin hikâye açıyor. Suç ve kaza birbirlerini doğuruyor. Paramparça Aşklar Köpekler, film adı gibi değil de birçok hayatın adı gibi. Aşklar parçalandıkça köpekler daha çok dövüşüyor, daha çok saldırganlaşıyor. Çarpıcı bir araç takip

sahnesinin sonunda çarpışan hayatlar ötekilerin içine açılıyor. Köpekler perişan, insanlar perişan... Kızılca kıyamet havlıyor sanki.

Parçanın bütüne hükmettiği bir film karşımızdaki, kuşbakışı analizine bakacak olursak:

Olaylar: Köpek dövüşü, aşk üçgeni, cinayet, trafik kazası

Kişiler: Octavio ve Susana, Daniel ve Valeria, El Chivo ve Maru

Hikâye Eden: **Guillermo Arriaga**

Olay Mahalli: New Mexico'nun muhtelif sokakları ve evleri

Filmin Rengi: Kırmızı. Nefes ne renkti?... Mavi mi?... Bu film kan kırmızı... Nefes alamıyoruz yani...

Temalar: Aşk, ölüm, ihanet, ayrılık, pişmanlık, tutku, öfke, tereddüt, endişe, irili ufaklı zalimlikler, aldatılmak, sadakat, para, şiddet, hayvan sevgisi, hayvan katliamı, cinayet, kaza, yazgı, kazanmak ve kaybetmek, üç hikâyede de bağı açık geziniyor.

İnsan kendini israf eden bir yaratık. İşte bunu anlatıyor **İñárritu**. Öyküleri birbirine bağlamaktaki ustalığı su götürmez. “Kaç papel sizin sevginiz!?” diye sorguluyor sonunda. Ölümden kurtulmanın yolunun öldürmek olduğunu mu soruyor bize!? Bilmiyorum. Söyleyebileceğim en güzel duygu şu: Film taşıyor, bobinine sığmıyor.

Kendilerini hayata saçı, inatla saçı karakterlerin arasındayız. “Sınırdakiler anlatsın artık”, diyorsunuz, anlatsın ki oraya gitmeye korkanlara “sınır bilgisi” olsun. İç içe geçmiş çemberler. Birbirinden çok farklı öyküler birbirinin içinden geçiyor. Bu yüzden tek bir başlıkta toplamak, içimde toplamak zor oluyor. Hani bazen çıkış kapısı giriş kapısı olabilir, bazen de tersi... Bu hikâyelerin bir çıkışı yok maalesef. Bu şehirden çıkış yok, bu filmde çıkış yok... Kapısı olmayan bir odada gibisiniz. Kendi döngüsünü kendi kaderi tamamlıyor. Bahse konu filmde köpek kara, aşk kara, para kara, kadere inanıyorsan kader kara... Ölüm ve gölgesi uzun bir sükûnettir, o da bu filmde yok.

Muntazam parçalılık bütün film boyunca bizi sarıyor. Hayat paramparçaysa parça edinerek yaşarsınız. Parçaları çaresizce bir araya getirmeye çalışırsınız. Paramparçanın içinde oturacak bir yer ararsınız. Üzerinden bunca yıl geçti hâlâ parçaları topluyoruz filmde. Karanlığın içinde debelenen insanları, köpekleri... Karanlığın tanelerini... Filmin bize bıraktığı enkazı kaldırma çabasındayız. İnsanlar parayı aşk sanıyorlar, o karanlıktan çıkış bileti sanıyorlar. Köpekler

çaresiz, ölümüne dövüşmek zorundalar. En kansız sahnede bile kanın gölgesi var. Bu kör karanlık elbette yanıltıcı. Hafifletici sebepler arıyorum ama bir türlü bulamıyorum. Bir avuç merhamete hepimizin çok ihtiyacı var. Sürekli merhamete dördüncü aranıyor. Yaa, merhamet işte, dönüp dolaşıp sana da saplanıyor.

Meksika'nın dibine tanık oluyoruz. Suç her yerde kol geziyor. Dövük, yenik, çaresiz insanların bir suç labirentinde telaşla çıkışı aramalarının filmi. Yani "bizim" filmimiz. Kayıtsız kalınamayacak durumlar, acınası haller. Parçalar filmi sonunda bütünlüyor. Karakterler diğer öykülerin içinden de geçiyor. Film bittiğinde bitmiyor, çörekleniyor içinize. Bu aşk buralıdır aynı zamanda, Tarlabası'dır, Beyoğlu'nun ara sokaklarıdır... Filmde dendiği gibi: "*Çünkü biz aslında kaybettiklerimiziz.*" aynı zamanda.

Matem makamında sahneleriyle hayatlar kayıp gider gözlerinizin önünden, mi demeliyim, içinden mi?... Suç da geçer. Kalırsa bir derin sızı kalır, o da gittikçe daha dibe gider. Kıymık batmış gibi bir sızı bırakır ardından. Alacakaranlığın içindeyiz, un ufak olmuş hayatların... Karanlığın dibine çakılmak bu olsa gerek. Şiddet de bir iletişim biçimidir. "Filmlerde olur böyle şeyler", demeyin. Atlantik'in ötesinden, Meksika'dan bir film gelir, "Meksika Usulü" diyelim, ne kadar tanış, akraba olduğunuzu anlarsınız. Her film bir mirastır. Bu da kanlı miras. Aşkın, köpeklerin ve giderek hayatın paramparçalaşmasının mirası.

Filmin çok iyi bir senaryosu, rejisi, oyuncularını ve müziği var. Karakterleri ikili olarak ele almış **İñárritu**. Altı ana karakterle filmi bitirmiş. Yan karakterler de hiç

cılız değil. Sıyrıkları bol karakterler yoksul bırakmıyor öyküleri. Poz kesmiyor bu filmde kimse. Herkes kendi kılığında. Karakterlerde hep bir yedek korku var. Filmin en karizmatik adamı eski gerilla, şimdinin tetikçisi El Chivo. En kötü halde bile karizması çizilmiyor. Masumiyetten önceki son çıkışı da kaçırmış görünüyorlar topyekûn. Merhamet neydi?... Masumiyetin parçalanışı ne?... Masumiyet çiplaktır. O yüzden filmin içinde gezemiyor, utanıyor. Kimse de onu aramıyor zaten. Öfke kılıklı da diyebiliriz bu masumiyete. Olsa olsa vahşi olabilirdi. Masumiyet bazen böyledir, kanla kaplıdır.

Yenilikçi kurgusuyla üçgen bir yapısı var filmin. Ezber bozan bir kurgu. Tabii ki ilk değil, ama iyi bir örneği. *Yağmurdan Önce* de böyleydi. **11:45** filmi de... Parçadan bütüne yayılan kurgusuyla sonunda hikâyeleri birbirine bağlayan yönetmen. Her parçaya üç şahane hikâye sığıyor. Gerçek hayatta da birilerinin hayatlarına girip çıkarız ve gerçeğin sadece tanık olduğumuz kadarını biliriz. Zaten başka türüsü de pek mümkün değil. Bu kurgu bize kılçıkları ayıklanmış bir levrek fileto gibi sunuluyor.

Sanki icat edilmiş bir şiddete maruz kalıyoruz. Mexico City'nin dibini seyrediyoruz. "Aşkını da köpeklerini de al, defolup git!", diyesiniz geliyor. "Zıkkımın kökü!", diyesiniz geliyor. Mezar gibi bir havuzda dövüşüyor köpekler. Tıpkı küçük bir arena gibi. Ve birine gerçekten mezar oluyor o havuz. Ve kan köpeklerin dövüştüğü havuzdan taşıp bütün şehri sarıyor sanki. Paramparça tutkular ve köpekler... Ki onlar da içgüdülerinin kurbanı. "Kurban" kavramı bütün karakterlerde yerini buluyor. Aşıkların ve köpeklerin sayılı günleri aslında, ama kimsenin haberi yok. Bu filmin en masumları köpekler. Son bir köpek sağ kalana kadar (o da haşat halde) dövüştürecekler bu zavallı hayvanları, ama ölüm var işte, hepimizi eşitleyen.

III- Hoyratlıklar

İlk seyrettiğim günden bugüne "bu film kitaplaşmalı" diyordum. Önce tek başıma bir kitap yazmaya başladım. Sonra bu kitabın sinemanın farklı yerlerinde duran yazarlarla daha geniş, daha değişik ve daha çeşnili olacağına karar verdim. Daha zengin, daha farklı bakış açıları kitabın boyutunu değiştirir dedim. Bu çılgılık gibi filme; "bir ses, bir yaklaşım, bir bağ, bir metinlerarasılık, bir filmlerarasılık, bir inceleme, çözümlenme, eleştiri arayışı, okuma uğraşı" olarak düşündüm

Karanlığın Taneleri'ni. Filmin etrafını sarmak istedim. Ortaya "Bir Film Üzerine 17 Çeşitleme" çıktı.

Senaristler, yönetmenler, akademisyenler, müzik yazarı, felsefeciler, romancılar, gazeteciler, öykücüler, şairlerden oluşan bir "cast" hazırladım. Bazı kırışıklıklar ütüyle açılmaz, kendinizi de ütölemeniz gerekir. İşte bu filmdeki kırış kırışlıklar ancak böyle açılabilir diye düşündüm. Her yazar farklı bir yerinden buharlı ütü tuttular filme. Daha önce bu kadar çok yazar aynı filmi yazmış mıydı, ya da ben rastlamadım.

Iñárritu'nun adına "Ölüm Üçlemesi" dediği filmlerin ilki olan **Amores Perros**'da (diğerleri **21 Gram** ve **Babel**) kitaplaşacak çok şey var. Genlerimiz var mesela. Sinema da genettir bence, sevdiğin yönetmenlerin genlerini taşırsın. **Iñárritu** hiçbir yönetmenle yakın akraba değil gibi. Uzaktan selamlıyor ustaları. Suçun kapılarını zorlayan ustaları... Aslında kült film, ama bunun anlaşılması için bir yirmi yıl daha gerekiyor galiba. Önerceğim tek şey derin derin nefes al ey okur, seyrederken ve okurken ihtiyacın olacak.

Sinemada henüz koku alamıyoruz. Bir gün gelecek bu da olacak. Film kan kokuyor. Bu kokuyu kitabı okurken de alacaksınız. Filmi ilk izlediğimde kramp girmiş gibi kalakalmıştım koltuğumda, bu kitap da aynı duyguyu versin isterim. Sargı bezi, yara bandı, acil girişi aranıyordum filmde çıktuktan sonra. En azından pansuman yapacak bir hemşire...

Sanığa soruldu: "Yalpalayan, saçılmış hayatların bir kitapta toplanması ne demektir?" Belki de bu hayatları korumak, saklamak isteğidir, kim bilir?... Ötesi okura kalmış artık. Bunca hoyratlık ancak bir kitapta soluk alabilirdi. Hüzünlü bir çığlık, seyrederken ve okurken hep kulaklarınızda değilse, bir yerde bir yanlılık var demektir. O yanlılığı severek üstlenirim.

Sinemanın derdi insanı aramak, bulmak değil. Kazara hayatlar değişirirse yeni durumlara adapte olmak çok zorlaşır. İşte bu durumdan çıkışı hep para olarak görüyor karakterler. Başka hiçbir manevi değer kalmamışçasına. Paranın hareketini takip edersen insana ulaşabilirsin. Bu da bir arayış çabası elbette. Okurun hayali burada başlıyor, çözümlenmiş bir filmi okuyarak.

Bu kitap sadece sinemaseverlere değil, yaşayan, soluk alan herkese... Parçalanmış hayaller, umutlar, hayatlar, hangimizin yaşamadığı şeyler ki?... Kavruk hayatlar, ölüme yakın cıvıllıklarıyla nasıl yaşayacaklar? İnsan kendini nerelere zulalayacak?

Filmler biter, kitaplar okunur, ama hayatımız onlardan önceki gibi sürüyorsa bir sıkıntı var demektir. Değişime direnmek, budalalığın en uç noktalarından biridir. İnsanın değişimine bir tutam katkıda bulunan acılara da teşekkür etmek lâzım. “Başkalarının acısı”na da... **İñárritu**’nun kaybettiği oğlunun acısına da... Bu film ona adanmıştır. Kararma...

Temmuz 2024 / Ankara

Meksika'nın kanlı gölgesi buraya vuruyor.

Hamis: Filme dalmışım, unutmadan ekleyeyim.

1. İlgili filmin “olay yeri tutanağı” yoktur. (Belki de tutulmadı?...) Bu okuduklarınız editörün tutanağıdır.
2. Ünlem virgül, soru işareti virgül, ünlem soru işareti gibi yazılımlar dizgi hatası değildir.
3. “Taze Kan Aranıyor” anonsu geçseydi keşke film arasında.
4. Bir kitap tanıtım yazısı değildir. Bir film üzerine on yedi farklı dünyadan elimize ulaşan düşüncelerdir. Bazen sinema filmleri bazı kitaplara yol açar. Bunu da öyle varsayın gitsin...